

СЕКЦІЯ 7

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Гончарук Анастасія Сергіївна

*аспірантка 1-го курсу кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року указом Президента України №2102-IX було прийнято рішення про введення воєнного стану у зв'язку із збройною агресією РФ проти України, що не могло не вплинути на здійснення правосуддя судами.

Чинним законодавством України, а саме статтею 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» встановлено: «Правосуддя на території, на якій введено воєнний стан, здійснюється лише судами. На цій території діють суди, створені відповідно до Конституції України. У разі неможливості здійснювати правосуддя судами, які діють на території, на якій введено воєнний стан, законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах, або в установленому законом порядку змінено місцезнаходження судів» [2, ст. 26].

Тобто правовий режим воєнного стану жодним чином не має вплинути на здійснення судочинства. Суди в звичному форматі мають розглядати судові справи, за виключенням тих випадків, які прямо встановлені законом.

У зв'язку із веденням активних бойових дій на окремих територіях України розпорядженням Голови Верховного Суду протягом березня – квітня неодноразово змінювалася підсудність справ з метою забезпечення безперервної роботи судів та розгляду судових справ.

Наприклад, розпорядженням Голови Верховного Суду від 22.03.2022 №12/0/9-22 територіальна підсудність справ Господарського суду Чернігівської області була змінена на Господарський суд

Черкаської області через неможливість проведення судових засідань в даному регіоні [4]. Це саме стосується й інших областей, а саме: Херсонської, Київської, Житомирської, Харківської, Сумської та в інших областях.

Дотримання процесуальних строків в контексті здійснення судочинства в умовах воєнного стану є одним із нагальних питань, яке має бути врегульоване на законодавчому рівні.

На сьогодні ситуація склалася така, що до Верховної Ради України не внесено жодного законопроекту, який би врегульовував питання продовження чи поновлення процесуальних строків в умовах війни. Є лише роз'яснення Верховного Суду, надане 04 березня 2022 року на офіційному веб-порталі, щодо особливостей здійснення правосуддя на території, на якій введено воєнний стан.

Згідно вказаних рекомендацій наголошується: «Справи, які не є невідкладними, розглядатимуться лише за наявності письмової згоди на це всіх учасників судового провадження. Також, не можуть бути відкладеними судові засідання, на яких має розглядатися питання про обрання або продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою» [5].

Тобто правозастосовний орган обмежив роботу судів щодо розгляду окремих категорій справ та встановив додаткові умови для учасників процесу, які мають бути виконані ними задля розгляду конкретної справи.

Окрім цього, зазначається: «Якщо суд не припинив здійснювати судочинство, учасники судових процесів мають можливість подати заяву про відкладення розгляду справ у зв'язку з воєнними діями та/або про розгляд справ у режимі відеоконференції за допомогою будь-яких технічних засобів, зокрема власних» [5].

Окремо вказується на можливість поновлення процесуальних строків у судовому процесі у зв'язку із запровадженням воєнного стану на певній території, адже ця причина, на думку Верховного Суду, є поважною.

На цьому також наголосила Рада Суддів України, у наданих рекомендаціях якої зазначається, що «процесуальні строки по можливості продовжуються щонайменше до закінчення воєнного стану» [6].

На сьогодні, наданий доступ до Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, якою забезпечується функціонування електронного судочинства в Україні, учасникам процесу. Спрощена

система ідентифікації особи за допомогою електронного ключа, згенерованого мобільним застосунком «Дія».

Тобто учасники процесу, в тому числі їхні представники, мають можливість подати відповідні клопотання про поновлення процесуальних строків у цивільному процесі у відповідності до статті 127 Цивільного процесуального кодексу України.

Оцінити результати практичної реалізації права на поновлення строків у зв'язку із війною та прийняття відповідних судових рішень по цим категоріям заяв поки не вбачається можливим, адже доступ до Єдиного державного реєстру судових рішень обмежений.

Особисто в моїй адвокатській практиці є декілька справ, в яких були подані клопотання про поновлення строків із посиланням саме на введення воєнного стану та зміну підсудності справ. На сьогодні питання судом ще не вирішено.

Отже, введення воєнного стану по всій території України та зміна підсудності справ у зв'язку із веденням активних бойових дій значно вплинули на здійснення правосуддя судами. Громадяни можуть звертатися за захистом своїх прав до судових органів. Це право було, є та буде зберігатись за особами за будь-яких умов. Однак питання щодо підстав та процедури поновлення, продовження процесуальних строків та чи буде вважатися поважною причиною ведення війни на території України залишається відкритим.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. №1618-IV. *Офіційний вісник України*. 2004. №16. Ст. 127.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 2259-IX від 12.05.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015 р. № 28. Ст. 26.
3. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України №2102-IX від 24.02.2022. *Офіційний вісник України*. 2022 р. № 19. стор. 13, стаття 1027.
4. Про зміну територіальної підсудності судових справ в умовах воєнного стану (господарські суди Миколаївської, Сумської та Чернігівської областей): Розпорядження №12/0/9-22 від 22.03.2022 // Верховний Суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/terutor_pidsudnist/.
5. Особливості здійснення правосуддя на території, на якій введено воєнний стан: Роз'яснення Верховного Суду від 04.04.2022 // Верховний Суд. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1261727/>.

6. Рекомендації Ради Суддів України від 02.03.2022 Рада Суддів України. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu>.

Науковий керівник: д.ю.н., професор Андронов І. В.

Привиденцев Олександр Геннадійович

аспірант кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З 24.02.2022 року на всій території України було введено воєнний стан через повномасштабне вторгнення та збройну агресію російської федерації (далі – рф) проти українського народу та державності з метою продовження посягань рф на територіальну цілісність та конституційний лад, розпочатих в 2014 році. В умовах воєнного стану як особливого правового режиму можливе тимчасове (із зазначенням строку дії) обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб. Налагоджений алгоритм здійснення правосуддя в Україні повинен функціонувати навіть за умови введення воєнного стану, адже деструктивні зміни та порушення прав та законних інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та держави, які відбуваються при веденні бойових дій, потребують відповідної реакції з боку держави, тому в Конституції України закріплюється право на судовий захист (ст. 55), яке не може бути обмежене навіть в умовах воєнного стану (ст. 64) [1]. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» закріплює в своїх положеннях заборону на створення надзвичайних та особливих судів, заборону на прискорення та скорочення будь-яких форм судочинства, а також заборону на обмеження повноважень судів, які визначені чинним законодавством України [2].

Зараз на території України є умовні три групи судів в залежності від активності бойових дій на тих територіях, де вони розташовані:

1) суди, які працюють в штатному режимі та проводять судові засідання, але з певними обмеженнями щодо особистих прийомів